

DOCUMENT RESUME

ED 176 564

FL 010 628

TITLE Albanian: Basic Differences Between Gege and Toske Dialects.

INSTITUTION Defense Language Inst., Monterey, Calif.

PUB DATE Apr 6

NOTE 26p.; For related documents, see FL 010 626-627, FL 010-634, and FL 010 637-648

AVAILABLE FROM Defense Language Institute, Foreign Language Center, Nonresident Instruction Division, Presidio of Monterey, California 93940

LANGUAGE Albanian; English

EDRS PRICE MF01/PC02 Plus Postage.

DESCRIPTORS Adult Education; *Albanian; Audiolingual Methods; Classroom Materials; Dialects; *Dialect Studies; Grammar; *Instructional Materials; *Language Instruction; Language Variation; Morphology (Languages); Phonology; *Regional Dialects; *Second Language Learning; Speech Communication; Supplementary Textbooks; Syntax; Uncommonly Taught Languages; Vocabulary

ABSTRACT

This booklet discusses Albania's two main dialects, Gege and Toske. It contains basic rules and emphasizes the phonological and morphological differences between the two dialects. It is intended to accompany a basic Albanian course for adult students that teaches both the dialects. (NCR)

 * Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made. *
 * from the original document. *

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

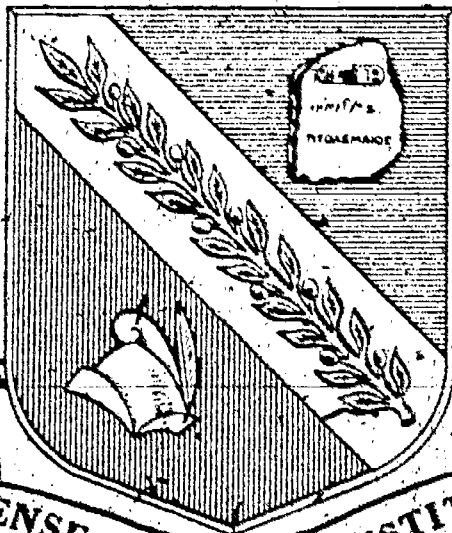
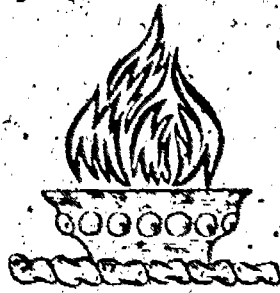
ALBANIAN

BASIC DIFFERENCES BETWEEN GEGE AND TOSKE DIALECTS

ED176564

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH
EDUCATION & WELFARE
NATIONAL INSTITUTE OF
EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION POSITION OR POLICY.

PERMISSION TO REPRODUCE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY

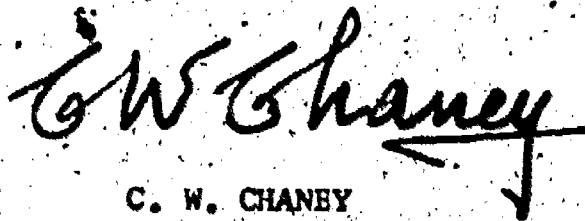
Robert P. Schellinger
DLI File

TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)

FL010628

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

This pamphlet is for use by the faculty and staff of the Defense Language Institute solely for official purposes. It is NOT for general distribution. It may NOT be released to other persons, quoted or extracted for publication, or otherwise copied or distributed without specific permission in each instance from the Director, Defense Language Institute.

C. W. CHANEY
Colonel, U. S. Army
Director

ALBANIAN

Basic Differences
Between Gegë and Toskë Dialects

Ndryshimet Tipike Midis
Gegësishtes dhe Toskësishtes

September 1965
Revised April 1968

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

PREFACE

Albanian has two main dialects, Gegë and Toskë. Gegë is spoken in the north, Toskë in the south. Students first learn Gegë; then, after Lesson 90 of the Basic as well as the Aural Comprehension Course, rules governing the Toskë dialect are introduced.

This brochure is one element of the materials used. It contains basic rules and emphasizes the phonological and morphological differences between Toskë and Gegë. Supplementary pattern drills and written exercises are furnished separately.

Students will be taught the contents of this brochure in three days, after which they proceed with Lesson 91 of their Albanian course. Lessons 91-110 are exclusively in the Toskë dialect. The advanced phase following immediately thereafter frequently exposes students to both dialects.

TABLE OF CONTENTS

	<u>Page</u>
<u>Phonology</u>	1
<u>Morphology and Syntax</u>	9
<u>Glossary of Grammatical Terms</u>	16
<u>Homework Assignments:</u>	
1st day: covering pp 1-4	18
2nd day: 5-7	19
3rd day: 8-12	20

**NDRYSHIMET TIPIKE MIDIS
GEGËNISHTES DHE TOSKËNISHTES**

Fonetikë

1. Shqiptimi. -

Po e fillojmë këtë përmbledhje të shkurtë të ndryshimeve tipike midis gegënishtes dhe toskënishtes me këtë shenim: "Toskënishtja shkruhet ashtu si shqiptohet dhe anasjelltas," prandaj, çdo shkronjë që do të shifni të shkrueme këtu ase gjetiu duhet të shqiptohet.

2. Zanoret hundore. -

Toskënishtja nuk ka zanore hundore. Dy nga zanoret hundore të gegënishtes (â-ja dhe ë-ja) bëhen ë; tjerat mbeten zanore të thjeshta.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

â ---- ë

mâ
gâ
dhâmb
bâj
âsht

më
gjë
dhëmb
bëj
është

ë ---- ë

vë
atë
këtë

vë
atë
këtë

î ---- i

fshîj
vijmë
kufi

fshij
vijmë
kufi

û ---- u

vûmë
prûmë

vumë
prumë

ÿ ---- y

hÿmë
sÿt

hymë
sytë

Për jashtime. -

Disa emna mashkullorë, që mbarojnë në formën e paskajueme me -â ase -ë dhe që në formën e skajueme marrin -ni, në toskënishte as â-ja as ë-ja nuk bëhen ë, por mbeten zanore të thjeshta; përveç kësaj, këta emna në toskënishte mbarojnë me -n në formën e paskajueme.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

luâ, -ni

luan, -i

limâ, -ni

liman, -i

liqë, -ni

liqen, -i

3. Theksi i gjatë. -

a) Në toskënishte nuk shenohet theksi i gjatë. Duhet përmendë këtu se si rregull theksi tonik në gjuhën shqipe bje në rrokjen e parafundit; kur kjo rregull bën përjashtim, d.m.th. kur theksi bje në rrokjen e fundit, në gegënishte vëhet theksi i gjatë; në toskënishte, nuk shenohet kurrkund.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

ushtâr

ushtar

lirî

liri

bléj

blej

kalá

kala

b) Në gegënishte theksi i gjatë vazhdon të shenohet edhe gjatë lakimit. Në qoftë se emnat me thëkës të gjatë janë femnorë në toskënishte marrin nga një ë në të gjitha rasat e njejësit dhe në emnoren e kallzoren e shumësit. Në këtë rasë, zanorja ë shqiptohet, por jo aq e fortë si në mes të bashkëtingëlloret.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

gjindore njejës

muret e kalás

muret e kalasë

dhanore "

i shkrova Liris

i shkrova Lirisë

kallzore "

e shita shtëpin

e shita shtëpinë

rrjedhore "

prej bujqësis

prej bujqësisë

emnore shumë

ushtrit e Europës

ushtritë e Europës

kallzore "

me fjalitë e gjata

me fjalitë e gjata

4. Zanorja "o" mbas bashkëtingëllores "v" në fillim të fjalës.

Vetëm pak fjalë që në gegënishte fillojnë me vo-, po ato fjalë në toskënishte fillojnë me va-.

Shembuj:	<u>Gegënisht</u>	<u>Toskënisht</u>
(shumica e fjalëvevet më të përdoruna).	me vojtë voj votër vorr i, e, të vorfën të vorfna	për të vajtur vaj yatër varr i, e, të varfër të varfëra

5. Zanorja "y". -

Në ca fjalë, shumë rrallë, y-ja e gegënishtes bëhet i.

Shembuj:	<u>Gegënisht</u>	<u>Toskënisht</u>
	bylbyl krypë byber	bilbil kripë biber ase piper

6. Dyzanoret "ue", "ie", "ye". -

a) Dyzanorja e gegënishtes ue është ua në toskënishte.

Shembuj:	<u>Gegënisht</u>	<u>Toskënisht</u>
	duert shkruej grue më thuej	duart shkruej grua më thuaj

Vërejtje #1. -

Në mbiemnat që mbarojnë me mbaresën -ueshëm në toskënishte dyzanorja ue mbetet ashtu siç është (natyrisht, të dyja zanoret shqiptohen).

Shembuj:	<u>Gegënisht</u>	<u>Toskënisht</u>
	i, të banueshëm e, të banueshme	i, të banueshëm e, të banueshme

Gegënisht

Toskënisht

i, të lundrueshëm
e, të lundrueshme

i, të lundrueshëm
e, të lundrueshme

i, të mrekullueshëm
e, të mrekullueshme

i, të mrekullueshëm
e, të mrekullueshme

Vërejtje #2. -

Emnat mashkullore që mbarojnë me -uer dhe që formën e shqueme e bëjnë -ori, në toskënishte mbarojnë me -or dhe formën e shqueme e bëjnë si gegënishtja: tue marrë -i.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

punëtuer, punëtori
fjaluer, fjalori
shtatuer, shtatori

punëtor, -i
fjalor, -i
shtator, -i

Po kështu edhe me mbiemnat:

Gegënisht

Toskënisht

populluer, popullore
dimnuer, dimnore
pjelluer, pjellore

popullor, -e
dimëron, -e
pjellor, -e

b) Dyzanoret ie dhe ye mbeten ashtu siç janë.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

dyer
tryezë

dyer
tryezë

diell
e diele

diell
e diel

7. Shqiptimi i bashkëtingëlloreve. -

Shqiptimi i zanores ë ndihet më fort në toskënishte se në gegënishte. Ndërsa gegët mund të shqiptojnë pa vështirësi një grup prej shumë bashkëtingëlloresh, toskët e ndihmojnë shqiptimin tue shtue zanoren ë.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

Shqipni
prue
vlla
këngtar
burrni

Shqipëri
përrua
vëlla
këngëtar
burrëri

8. Rotacizmi -

Rotacizëm quhet tendenca që kanë shkronjat m dhe n me u-bâ r; në përgjithësi, kjo ngjan kur bashkëtingëlloret m dhe n janë në mes të dy zanoreve. Këta dy shkronja-e kanë këtë tendencë në toskënishte. Qe rasat në të cilat ndodh rotacizmi në toskënishte.

a) Në tri vetet e njejësit t'aoristit (simple past) të foljevet që dalin në -na, -ne, -ni.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

vûha
vûne
vûni

vûra
vûre
vûri

hûna
hûne
hûni

hyra
hyre
hyri

bâna
bâne
bâni

bëra
bëre
bëri

b) N'emnat femnorë që mbarojnë në -ni në formën e paskajume.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

Shqipni
mbretni
dashuni
vllazhi

Shqipëri
mbretëri
dashuri
vëllazëri

Vërejtje -

Siç e dini, këta emna kur shquhen marrin -ja; në toskënishte marrin vetëm -a.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

Shqipnija
mbretnija
dashurija
vllaznija

Shqipëria
mbretëria
dashuria
vëllazëria

c) N'emnat që mbarojnë në -un dhe -ën.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

pluhun
lakën
emën
femën

pluhur
lakër
emër
femër

ç) N'emnat foljorë që mbarojnë me -njc.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

blemje
lamje
hymje

blerje
larje
hyrje

d) N'urdhënoren (imperativ) e njejesit kur mbaron me -ne.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

vëne
lëne
shtfne

vëre
lëre
shtjere

dh) N'emnat mashkullore që kanë formën e shqueme në -ni.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

sy, syri
kufi, kufiri
hi, hiri

sy, syri
kufi, kufiri
hi, hiri

e) Në mbiemnat foljorë që mbarojnë me -m, -më dhe -n.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

i shkruem
i kryem

i shkruar
i kryer

i lamë
i premë

i larë
i prerë

i dashun
i djegun

i dashur
i djegur

ë) N'infinitiv. Për t'a kuptue më mirë këtë rregull duhet spjegue më parë ky fenomen gjuhësuer. Mbiemni në gjuhën shqipe formohet nga infinitivi i foljes (natyrisht, në qoftë se është një mbiemër foljues); por infinitivi në gegënishte ka bërë ndryshime në shekullin e fundit.

Shembuj vetëm për gegënishten:

infinitivi i ri

infinitivi i vjetër

mbiemni

me shkruer
me larë
me fjetur
me matë

me shkruem
me lamë
me fjetun
me matun

i shkruem
i lamë
i fjetun
i matun

Përkundrazi, toskënishtja nuk ka pësuar ndryshime për sa i përket infinitivit; prandaj, infinitivi e mbiemni kanë të njëjtat mbarese. Në rregullën ë), nxënë se mbiemnat në toskënishte mbarojnë me -r ose -rë, prandaj kuptohet vetvetiu, se edhe infinitivi ka po ato mbarese.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

me shkruer
me larë
me fjetur
me bërë
me përsëritë
me hyrë

(nga: me shkruem)
(" me lamë)
(" me fjetun)
(" me bërë)
(" me përsëritun)
(" me hyrë)

për të shkruar
për të larë
për të fjetur
për të bërë
për të përsëritur
për të hyrë

Përjashtime.

Në toskënishte nuk pësojnë rotacizëm foljet që në gegënishte mbarojnë në -anë.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

me thënë
me lënë
me dhënë

për të thënë
për të lënë
për të dhënë

f) Në foljet që mbarojnë me -nue dhe që para kësaj mbarese ka një bashkëtingëllore, në toskënishte pëson rotacizëm edhe n-ëja që vjen mbas bashkëtingëllores.

Shembuj

Gegënisht

Toskënisht

me mbretnue
me shkretnue
me plehnue
me dimnue

për të mbretëruar
për të shkretëruar
për të plehëruar
për të dimëruar

9. Parashtesat mohuese. -

Parashtesën mohuese sh ase zh toskënishtja e ka shpesh edhe ç.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

shkarkim
shlodhem
zhdukje
shkombtarizim

çkarkim
çlodhem
çdukje
çkombëtarizim

Vërejtje. -

Gegënishtja vetë ka filluar t'a zëvendësojë sh-ën mohuese me ç në shumë raste. Nuk ka prandej një kufi të caktuar midis sh-ës dhe ç-ës mohuese.

10. Shqiptimi i bashkëtingëllores "rr". -

Rr-ëja në shumë raste nuk ndihet aq e fortë në toskënishte.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

rrjetë
rracë
rradhë

rjetë
racë
radhë

Morfologji e sintaksë

1. Shumësi në zanore "e".

Në gegënishte, emnat mashkullore që në shumës dalin në e bëhen femnore; në toskënishte mund të mbeten mashkullore asë të bëhen femnore.

Shembuj:

<u>Gegënisht</u>	<u>Toskënisht</u>
male të bukura	male të bukur (asë të bukura)
Shtetet e Bashkueme	Shtetet e Bashkuar (asë të Bashkuara)
faje të randa	faje të rëndë (asë të rënda)

2. Gjinija e mbiemnavet që mbarojnë me "-m".

Në gegënishte, mbiemnat që mbarojnë me -m kanë formë të veçantë edhe për femnoren njejës (baras me femnoren e shumësit, që mbaron me -e). Në toskënishte, siç është dënuar, këta lloj mbiemnash e mbarojnë për rotacizëm me -r, prandaj trajtohen si gjithë mbiemnat tjerë (si mbiemni i, e, të bukur të bukura).

Shembuj:

	<u>Gegënisht</u>	<u>Toskënisht</u>
mashkullore njejës	nji libër i shkruem	një libër i shkruar
femnore — "	nji letër e shkrueme	një letër e shkruar
mashkullore shumës	disa libra të shkruem	disa libra të shkruar
femnore "	disa letra të shkrueme	disa letra të shkruara

3. Dhanorja "ne", "neve", "juve".

Në toskënishte përdoren nganjaherë format e dhanores së përemnavet ne, neve, juve edhe si kryefjalë (emnore).

Shembuj:

<u>Gegënisht</u>	<u>Toskënisht</u>
na jemi	ne jemi asë neve jemi
ne na shkruajnë	ne na shkruajnë asë neve na shkruajnë

Gegënisht

Toskënisht

ju jeni ju jeni ase juve jeni
ju ju shkruajnë ju ju shkruajnë ase
 juve ju shkruajnë

Vërejtje. -

Format neve dhe juve si kryefjalë dhe si dhënë konsiderohen se janë gabim dhe këshillojmë të mos përdoren.

4. Koha e pakryeme e diftores dhe e lidhores si edhe koha e tashme e kushtores në toskënishte ka këto mbaresa:

veprore

pësore

-ja
-je
-(n)te
-nim
-nit
-nin

e-sha
e-she
e-j
e-shim
e-shit
e-shin

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

unë punojshem, etj. unë punoja, etj.
unë rrijshe, etj. unë rrija, etj.
unë përsëritshem, unë përsëritja, etj.
 etj.

unë çoheshem, etj. unë çohesha, etj.
unë laheshem, etj. unë lahesha, etj.
unë niseshem, etj. unë nisesha, etj.

Vërejtje.

Folja "me pasë" dhe "me qenë" zgjedhohen kështu në të pakryemen e diftores (imperfect):

unë isha
ti ishe
ai ishte
ne ishim
ju ishit
ata ishin

unë kisha
ti kishe
ai kishte
ne kishim
ju kishit
ata kishin

5. Përdorimi i fjalës "dot". -

Ndër fjall mohuese me kuptim mundësije, në toskënishte ekziston edhe një shprehje e veçantë: nuk + folje + dot.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

nuk mund të shkruaj

nuk shkruaj dot
(por edhe nuk
mund të shkruaj)

nuk mund të punojmë

nuk punojmë dot
(por edhe nuk
mund të punojmë)

nuk munda të nisem

nuk u-nisa dot
(por edhe nuk
munda të nisem)

6. Përdorimi i infinitivit. -

Parafjala "me" që karakterizon infinitivin e gegënishtes në toskënishte është "për të".

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

me shkue

për të shkuar

me folë

për të folur

me thënë

për të thënë

Vërejtje. -

Ndërsa në gegënishte mund të përdorim infinitivin ase lidhoren (subjunctive) si të dishrojmë, në toskënishte përdoret vetëm lidhorja. Infinitivi në toskënishte ka përdorim shumë të rrallë.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

due me shkue (ase
due të shkoj)

dua të shkoj

para se me folë
(ase para se të
flas)

para se të flas

më duhet me studjue
(ase duhet të
studjoj)

duhet të studjoj

7. a) Vetja e dytë njejës e lidhores dhe e së ardhmes e grupit me shkue, me pague etj. nuk merr -j- para mbaresës -sh.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

të shkojsh
të paguejsh
të pijsh
të rrijsh

të shkosh
të paguash
të pish
të rrish

b) Në veten e dytë dhe të tretë njejës të lidhores dhe të së ardhmes para mbaresës -sh- ka -ë- dhe jo -i-.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

(do) të presish
(do) të presi

(do) të presësh
(do) të presë

(do) të flasish
(do) të flasi

(do) flasësh
(do) të flasë

(do) t'apish
(do) t'api

(do) të japësh
(do) të japë

8. Në disa folje koha e tashme zgjedhohet pa -j-.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

unë pij etj.
unë dij etj.
unë rrij etj.

unë pi etj.
unë di etj.
unë rri etj.

9. Foljet e grupit "me matë" zgjedhohen si foljet e grupit "me hapë".

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

unë mas etj.
unë fus etj.
unë ujis etj.

unë mat
unë fut etj.
unë ujit etj.

10. a) Kur në gegënishte në veten e tretë të së pakryemes dalin dy "t", në toskënishte para "t" është gjithëmonë "s".

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

ai prittë
ai matte
ai ngitte
ai bërtitte
ai flitte

ai priste
ai mastë
ai ngiste
ai bërtiste
ai fliste

b) E pakryemja diftore e disa foljeve në toskënishte ka dy forma:

unë pritja etj. ase
" matja " "
" ngitja " "
" bërtitja " "
" flitja " "

unë prisja etj.
" masja " "
" ngisja " "
" bërtisja " "
" flisja " "

Fjaluer

1. Folja "për të vajtur". -

Ndërsa gegët përdorin më shpesh foljen "me shkue" dhe rrallë foljen "me vojte", e kundërta ngjan në toskënishte; këtu përdoret më shpesh folja "për të vajtur" (shif zgjedhimin e kësaj folje në faqen 81 të librit "VERBS, Reference Material").

2. Numrat. -

Përveç ndryshimeve që shkaktohen simbas rregullave që pamë në dy kapitujt e mëparëshëm, janë për t'u shenue edhe këto ndryshime të veçanta:

Gegënisht

Toskënisht

nji
dhe të
njimëdhjetë, etj.

një
dhjetë
njëmbëdhjetë, etj.

3. Ditët e javës. -

Gegënisht

Toskënisht

e hënë, e hënja
e marte, e martja
e merkurë, e merkurrja
e ëjte, e ëjtja
e premtë, e premtja
e shtundë, e shtundja
e diele, e dielja

e hënë, -a
e martë, -a
e mërkurë, -a
e enjte, e enjtja
e premtë, e premtja
e shtunë, -a
e diel, -a ase e
djelë, e djela

4. Muejt e vjetit. -

Gegënisht

Toskënisht

kallnuer
fruer
mâj
qershuer
shtatuer
te tuer
nânduer
dhe tuer

janar
shkurt
maj
qershor
shtator
tetor
nëndor
dhjetor

5. Fjala "Zotni". -

Fjala "zotni" kur është e përdorur me pa mbiemër (surname) në toskënisht është "zotëri"; kur është e përdorur me mbiemër ase emër, gradë a titull, është "zoti" dhe lakohet titulli zoti dhe jo emni.

Shembuj:

Gegënisht

Toskënisht

ka ardhë një zotni
urdhëroni, zotni!
ai është Zotni Berati
do të flas me Zotni
Kapitenin

ka ardhur një zotëri
urdhëroni, zotëri!
ai është Zoti Berati
do të flas me Zotin
Kapiten

Fjala "zojë" në toskënisht është "zonjë".

6. Ndryshime. -

Këtu poshtë po shenojmë disa fjale që kanë ndryshojnë nga gegënishtja dhe që nuk përfshihen në rregullat e mëparshme:

Gegënisht

tue (tue punue)
mbas
mbasi
me mrrijtë (unë mrrij)
i, e, të gjithë

të gjitha
tjetër
vjet, -i
vjetë, -t
me ndigjue
kambë
ranë
ranishtë, -a
me menqie

mendim
prandaj
gjymës, gjyma
djelmni
deri
njof, shof etj.
tash
i, e, të ftofët
të ftofta

Toskënisht

duke (duke punuar)
pas (por edhe mbas)
pasi (por edhe mbasi)
për të arritur (unë arrij)
i, e, të tërë (por edhe
gjithë)

të tëra
tjetër (por edhe tjetër)
vit, -i
vjet, -ët, vite, -t
për të dëgjuar
këmbë
rërë

ranishte, ranishtja
për të mejtuar (por edhe
për të menduar)

mejtim (por edhe mendim)
prandaj
gjysmë, gjysma
djalëri
gjer (por edhe deri)
njoh, shoh etj.
tani
i, e, të ftohët
të ftohta

7. Në fjaluer ka aty-këtu edhe ndryshime tjera të vogla;
këto ndryshime do t'i takojmë në klasë herë pas here.

Glossary

dhanore, dhanorja dhanore, -t	(f)	dative (case answering <u>kujt?</u>)
dyzanore, dyzanorja dyzanore, -t	(f)	two vowels
emnore, emnorja emnore, -t	(f)	nominative (case answering <u>kush?</u>)
kallzore, kallzorja kallzore, -t	(f)	accusative (case answering <u>ke?</u>)
kryefjalë, -a kryefjalë, -t	(f)	subject
kushtorë, kushtorja	(f)	conditional
lakim, -i lakime, -t	(m)	declension
lidhore, lidhorja	(f)	subjunctive
mbaresë, -a mbaresa, -t	(f)	suffix
mohues, mohuese	(adj)	negative
e pakryeme, e pakryemja	(f)	imperfect
parashtesë, -a parashtesa, -t	(f)	prefix
i, të paskajuem e, të paskajueme	(adj)	indefinite
pësore, pësorja	(f)	passive (voice)
rrokja e parafundit	(f)	the penult (syllable)
rrokje, rrokja rrokje, -t	(f)	syllable
i, të skajuem e, të skajueme	(adj)	definite

i, të shquem
e, të shqueme

(adj)

same as "i skajuem"

thekës, theksi
theksa, -t

(m)

diacritic

veprore, veprorja

(f)

active (voice)

zgjedhim, -i
zgjedhime, -t

(m)

conjugation

I. Ushtrime për faqet 1-4

Këtheni toskënisht fjalit që vijojnë

1. Kjo pëndë ari është shumë e rëndë.
2. E ëma ka zë të trashë si burrë.
3. Kafja është tepër e ëmbël.
4. Përveç bukuris, ajo ka edhe cilësi tjera.
5. Djali pa nënë është si nata pa hënë.
6. Kur hynë në mbrëmje në shtëpi na përshëndesin: "Mirë mbrëmja!"
7. Pse nuk i zbatoni porosit e mjekut?
8. Na nuk i vëmë librat në raft.
9. Të gjithë flasin shqip në shtëpinë e tij.
10. A u-ndalët në farmaci?
11. Monumenti i Liris është dhuratë e qeverisë franceze.
12. Shqiptarët luftuen dhe e rrejten lirin për 24 vjetë në kohën e Skënderbeut.
13. A u-gëzuet kur muerët letër prej shtëpis?
14. Grueja e tij i ka duert të bukura.
15. Khyetari pati arsye kur u-zemrue me mue.
16. Mos e shueni dritën!
17. Pse nuk e lëni automobilin në garazh?
18. Dita sot është e mrekullueshme.
19. Krishtlindjet bienë gjithëmonë me 25 Dhetuer.
20. Ky fjaluer ka shumë fjale të hueja që nuk përdoren më në gjuhën shqipe.
21. Kur ra përdhë u-vrë në gjunin e djathtë.
22. Vaporri gjindet në limë qysh t'ëjten mbrëmja.
23. S'ka rë-zilja ende.
24. Mos i thoni asgjë.
25. Skuadra jonë ka tash një lojtar të ri.
26. Nuk e due as këtë as atë.
27. Misri është prodhim bujqësuer.
28. Baba, kur vinte në shtëpi, ulesh pranë votrës.
29. Pagueje llogarinë e të shkojmë, se jemi vonë.
30. Buna është i vetmi lum i lundrueshëm.
31. Vojta e i thash: "A ke një shishe të vogël se due me plë pak voj?"
32. Votat e katundarëvet e bënë atë të fitojë.
33. Kryeje këtë punë sa më shpejt!
34. I a lidhën syt me shamën time.
35. Kishte në tryezë një vizuer të gjatë.

II. Ushtrime për faqet 5-7

Këtheni toskënisht fjalit që vijojnë

1. Unë e prëna librin, por nuk e di ku e vëna.
2. Ai hyni në të njëjtën kohë që hynë unë; por ata, kur hynë?
3. Shqipëria ka qenë mbretëri nga vjetri 1928 deri në vjetri 1939.
4. Pleqnija ka hallet e veta.
5. Dashunija për atdhe nuk ka kuffi.
6. Si e ke emnin dhe mbiemnin?
7. Kjo tokë s'ka nevojë për plehën.
8. Mbeti shumë i prekur kur i thashë se jam i mërzitun nga urdhënat që më ka dhënë.
9. Asht e vështirë me lexue një libër të shkruem me shkronja të vogla.
10. S'kam fjetë mbramë aspak.
11. Ai e ka meritue at përgjegje të keqe.
12. Dialogët janë përsëritë nga dy herë.
13. Djali i martuem ka tre fëmijë të përkëdhelun.
14. Më pëlqen shumë mishi i pjekun.
15. Ushtria është zbrapë me humbje të mëdhaja.
16. Ky e ke humbë portofolin?
17. Njëni më mori librin, tjetri gazetën.
18. Lëne derën mbyllë, të lutem!
19. I kam thënë me e shkruë mësimin edhe një herë.
20. I kam dhënë ca të holla me i vë në bankë.
21. Më ka lënë pa fjetë gjithë natën.
22. A i keni lënë xhamat e dritorevet të klasës?
23. Këto dy këmisha i kam blë shumë lirë.
24. Ai u-zgjue heret sot.
25. Ai u-lë me ujë të ftofët.
26. Kjo shtëpi ka hymje të mirë.
27. Asht i ndaluem të pimit e duhanit.
28. Të kryemit e kësaj pune ka qenë gjithë e vështirë.
29. Ka dy ditë që jam emnue kryetar i tyre.
30. Ky dyqan shet djathna dhe mallna të prodhuem në Europë.
31. Të përsëritunit e mësimet është aq i nevojëshëm sa edhe të folunit.
32. Pesë shqisët (senses) e njeriut janë: të pamit, të ndigjuemit, të shijuemit, të nuhatunit dhe të prekunit.
33. Due me shkue atje për të ndigjue çka thuhet rreth kësaj çashtje.

III. Ushtrime për faqet 8-12

Këtheni toskënisht fjalit që vijojnë

1. Futni këto dy letra të shkrueme me dorë në këta dy zarfa të përdoruem.
2. Vajzat e mija të martueme kanë fëmijë të rritun.
3. Kjo vajzë është shumë e hutueme.
4. Kur ishem në gjimnaz studjojshem më shumë.
5. Ca muej më parë ju flitshi më mirë.
6. Unë zgjoheshem heret kur ishem i ri.
7. Unë kishem një punë të mirë kur ishem n'ushtri.
8. Nuk më pëlqente me u-lá në lum, por në dët.
9. Nuk mund të flas (use dot).
10. Ai nuk mund të rrijë këtu sot (use dot).
11. Ata nuk mundën me ndigjue aq larg (use dot).
12. Tash jam tue hangër; eja kur të jem tue punue.
13. Kur keni mrrijtë?
14. Në vjetin 1960 dimni ka qenë i ftofët.
15. A e ndigjuet çka tha?
16. Kjo tryezë ka vetëm tri kambë.
17. Tash ora është dhete e gjymës.
18. Nga vjeti 1940 deri në vjetin 1943 kam qenë në Shqipni.
19. Nji e nji bëjnë dy.
20. Unë kam lé me dhete Fruer 1919.
21. E hënja është një ditë e mërzitshme.
22. A keni shkollë të merkurren?
23. Të shtunden nuk punon njeri.
24. A shkoni në kishë të dielen?
25. Prandej, mbasi ishte i sëmundë, shkova t'a shof.
26. A kishi ndonji shok të dashun n'at kohë?
27. Shkova, por nuk e gjeta.
28. Jo, Zotni, nuk e njof.
29. Zotni Berati është kryetari i djelmnis shkollore.
30. Zoja dhe Zojusha Berati janë nënë e bijë.